

(א) ז"ק כה. זכום ט"ז;
 (ב) [ע"ל ל. א.] גי רש"ל אמר ליה, ד' ע"י תוס' זכום ט"ז; וזום ז"ק כה. ד"ה ק"ו, (א) [נל ידעמי מקומן. וע' דכום ז"ק כה. כחו וכן מוכח בתוס' לדות וכן העמיק ה"ר ש"ך ב"כ מ"ה ד"ק ד"ה ד"ו וכן לשון הטוס' וכן מוכח בתוספתא דאבות ע"ש והנה לפיכך לא נמצא שום תוספתא על מ"ה אבות והפסחי אבות דרבי נתן ולא נמצא אלא ב"כ מ"ה מ"ה ל"א הק"ה למשה א"ל מלך טף ע"ש א"ל אביה טף כה כדא"ר היה לה שמכס ז' ימים א"י שאלו מלך בלתי נמלכים על אבות משה ומה לא דין הוא שכלל ש"ך יום אלא למעט מחול לה שזמיר ויחמ"ה על משה וכו', (א) ג"ל וסק"ה, (א) גי רש"ל כן ה"ל, (א) ג"ל ויחמ"ה אמ"ה א"ל ע"י א"ל לו דנת למשמש ילף י"י ממשמש דפן כה"קש"ה דמטוס.

תורה אור השלם

1 וְכַל בַּת יִרְשֶׁת נַחֲלָה מִמִּשְׁתּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאָחִיר מִמִּשְׁפַּחַת מִטָּה אֲבִיהָ תִּירָדָה לְאִשָּׁה לְמַעַן יִירָשׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלָת אֲבִיהָ: **במדבר** לו ח
 2 וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה וְאֲבִיבִי יִרְקֵר יִרְקֵר בְּפָנָי וְהָלֹא הַכֹּהֵן שֹׁבֵעַת יָמִים תִּסְבַּע שְׁבַעת יָמִים מִחוּץ לַמִּזְבֵּחַ וְאִתָּהּ תֵּאָסֵף: **במדבר** יב די

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה וכל בת וכו' ולקמן פרכין כיון דירשת: (ב) ד"ה ויחמ"ה וכו' להחמיר בה"ח מנקל: (ג) ד"ה א"ל כ"י יהיה נשאל ל"י יחמ"ה מן שוקדים למ: (ד) תוס' ד"ה ויחמ"ה וכו' וכן משמע בתוספתא דאבות:

מוסף רש"י

מד"ן קל וחומר ביצד. גבי י"ג מדות מצוות כהנים וביק (ה) מנין שהמורה נמנה לירש ק"ו בחיים ג. הלא תכלם. לשון תימה הוא לשון ק"ו שט. אלא ד"ה לבא מן הד"ן להיות כנדר. ומה מן ולקמן שא"ך רש"י לטעם על ה"ה מן דין יתר מן המדון דכתיב חסדו שבעת ימים (שם).

מוסף תוספות

א. שנוהן בו פרוצין פנים ונפירות נשמה. ריעב"א.
 ב. דינאט שכינה י"ד לפי חשבון חלק שהתפחת. מנ"י א. [ו]וא"ל הקב"ה למשה אילו אביה נזף בה אילו כהן גדול נזף בה כדאי הוא שהכלם שבעת ימים. אני מלך שכלל המלכים לא היה שהכלם י"ד יום. י"ד. ד. לפי שכוון שאנו באין להרוסיף, פחות מבדי הסגר דהיינו ד' ימים אחרים אי אפשר להרוסיף. שט. ה. ירושה שניה היינו בן הבן ובת הבן בן הבת ובת הבת, דהקישא קאי אכל הנך דכתיבי בקרא. מוס' לקמן ק"י:

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

וכל צם יורש נחלה ממוטו וגו'. סיפא דקרא לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לנשה כדי שלא תסוב נחלה ממוטו למטה אחר. ומיהו לא נהג אלא בלוחם הדור דללקמן בפירקין (דף קכ.) ולקמן [ק"ג]. (ה) מפרשינן כיון דירשת שני מטות והיא נשאלת למטה אביה הרי מכל מקום נוספת נחלת האם למטה אחר ולקמן מתרצינן לה: **צם יורש נחלה ממוטו.** משמע שבת אחת מקבלת נחלה משני מטות ואי אתה מוצא קרוצים לה שתקבל נחלה מהם וימר מנציה ואמה וכגון שאביה משבט ראובן ואמה משבט שמעון וכשינשאת אמה לאביה היו לה חמין לאמה של צת זו שירשו נחלת אביה דליכא הפצת נחלת אם לאכז בשעת נישואין דלא קפיד קרא אלא שבעת נישואין לא תהא ראויה לירש נכסי אביה ומיהו אחרין כן ממוטו אמה ואחר כך מנה אביה וירשה אותו וממוטו האב ולא היה להם כי אם צת זו וירשתן נמלאת יורשת שני מטות נחלת אמה ממוטה שמעון ונחלת אביה ממוטה ראובן: **צן מנין.** שירש את אמו דליכא למימר דהכי קפיד קרא ה"ן יירש את האב והצת תירש את האם: **שעור כהה צנכסי האב.** דפן קודם לה: **יורש כהה צנכסי האם.** דירשת את האם: **אינו דין שיפה כהו צנכסי האם.** שירש כמו הצת. אצל עדיין לא למדנו שיקדום לצת והיינו דקאמר וממקום שצאת וממקום שהתחלת ללמוד דהיינו מנכסי האב חזור ולמד עוד מה להלן כו'. ולקמיה פריך: **למה דיו לצת מן הד"ן להיות כנדרין:** למה דירשתו כהה: **מד"ן קל וחומר כו'.** ברש"י מורה כהנים תניא רבי ישמעאל אומר בשלש ימים כו' ונמדבר י"ן: **מקיש מטה האם כו'.** מנאחר דלאתא צן בקל וחומר דירש את אמו כנת והקשו המטות צמיצה אחת דלא כנת שני מטות הלכך דרשינן מה מטה האב כו'. ולקמיה פרכינן אי מה מטה האב בכור נוטל זה פי שנים כו': **ניסאף.** שם חכס: **כו' זכריה צן הקצב.** דהצן והצת יחלקו צושה צנכסי האם: **אפס זכריה.** כמו כי אפס כסף (בראשית מו). **כלומר צטלו שאין הלכה כמותו:** **מפיקא לך כו'.** משמתינא לך ולא יסייע לך רב חנינא זר שלמיא: **דאמר רב הונא אמר רב כו'.** רב הונא זר חייא מנהדר הכי לרב נחמן: **אמר ליה.** רב נחמן לרב הונא זר חייא: **אשלה ליה.** לרב הונא ואודיענו שאתה אומר כן משמו ודע אם אמת הוא שאמר רב הונא כן: **אכסוף.** דשמא חזר צו רב הונא או לא היה סומך בשמועתו: **איטריסא לקבלי.** ולא היית חוזר צן: **ואיפו.** רב נחמן: **רבי ינאי.** זקן היה והחלו עיניו כהות: **א"ל שמעיה דר' ינאי:** **זר אינש דאסי לקיבלנא הוא יאי.** אדם חשוב צא כנגדנו: **וגולסיא יאי.** רבי ינאי לגולתיה דרבי יהודה נשיאה: **דין שמעיה כשק דעל ד' השק ד' על ג' הבגד ג' על ג' צנכסת שבת (דף עו.)** וצנכסת סוכה (דף ע"א): **אמר ליה.** רבי יהודה נשיאה לרבי ינאי אי מה מטה האב כו':

קל וחומר לשכינה י"ד. אור"ת דלכך נקט י"ד משום דלמר בהמפתח (גדה דף ל"ה). שלשה שותפין יש בצלם הקדוש צרוך הוא אצו ואמו ונותן צו הקצ"ה כנגד שניה"א אבל קשה קצת דאם כן איך זה קל וחומר דמן הד"ן יש להיות כנגד שניה"א ועוד אמר צספרי בתוספתא קל וחומר למלך וכח"י ד' פירוש משה רבינו שהיה מלך וכחן גדול ששימש שבעת ימי המילואים ואמשה רבינו אמאי נקט י"ד ודוחק לומר דמלך היינו הקדוש צרוך הוא וכחן משה"א ורבינו חיים כהן מפרש קל וחומר לשכינה יותר מעט מו' וכיון דלפיקמיה מו' דהיינו הסגר אוקמה אשני הסגרות וכן משמע (ה) צאבות"א:

דין שיעוריה בשק. ואם תאמר וכי גרע ממטלניות דפרק לא יחפור (לעיל דף ג. טז) דלוקיימנא כעין [רסקא] ואפילו הכי שיעוריהו צג' על ג' וי"ל דהתם לא מוקי לה כעין שקא אלא לעיני דלא חזו לאומנא לקנת הדס אצל האי קשה יותר מדאי: **מקיש מטה האם למטה האב וכו'.** תימה לרש"י אמאי איצטרך לאשמעינן דפן קודם לצת צנכסי האם מהיקשא דמטות תיפוק ליה מירש אותה דלמר לקמן (דף ק"ג): **מקיש ירושה שניה לירשה ראשונה** מה ירושה ראשונה צן קודם לצת אף ירושה שניה צן קודם לצת דמיניה ילפינן לקמן דבני אחות קודמין לצנות אחות לירש צנכסי אחי האם וצנכסי אצי האם דמה האם דמה להלן קודם נכחי האב צן קודם לצת דכאמרי' לעיל טעמא דאין לו בן האב אי יש לו בן קודם לבת אף כן נמי גבי נכסי האם צן קודם לבת: איכא למימר בהא ק"ו דיו לבא מן הד"ן של ק"ו להיות כנדרין דהבן דליות צנכסי האם מק"ו של בת קאמי ומשה"א בדין הוה דלהוה שורין בן ובת צנכסי האם: ותנא דין דמתני' דליף לה מבריי' ואמר דבן קודם לבת לא דרש דיו: והא דיו דאורייתא הוה דנא מדין ק"ו כיצד. אחד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן: הלא תכלם שבעת ימים. כדון מצורע שהמורה היה מצטער משום שחי' מוציא שם רע הוה דברה כלפי שכינה. ק"ו שהיא טעונה י"ד יום הסגר דכל מצורע ד' ימים היה טעון הסגר: אלא דיו לבא מן הד"ן להיות כנדרין. ושכינה מאדם ילפינן אילמא דאורייתא היא: ומשני דאי בעלמא דרש דיו ושאינה אלא דלא דרש דיו ואמר דבן קודם לבת דאמר קרא וכו': אפס זכריה. כלומר איך הלכה כמותו: ואי לא תיהדר מפיך לך ר' חנינא ב"ר שלמיה דאמר הלכה כו' זכריה מאוניך. כלומר משלך אוציא בעל כרחך ואהדר ליה: אשלה ליה לרב הונא דאמרת משמי' הלכה כו' זכריה אם אמר הכי אי לא. ואיכסוף ר' הונא בר חייא. דאיהו לא הוה אמר הכי משמיה דרב הונא אלא כדי להעמיד דבריו ותלה בגברא רבא כרב הונא: איתרסת לקבלי. כלומר היית מקנטר בדברין כנגדי: וזריה רוב נחמן נמי ס"ל כרב ושמואל דאמרי תרויהו וכו': מסתמך ואזיל ר' ינאי אכתפיה דר' שמלאי שמעיה. משום שמשמ ר' ינאי לטלית של ר' יהודה. אמר ליה. לשמעיה אמרת לי דגולתיה יאה דין שיעוריה כשק הוא כלומר שיעורו של טלית זו כשק הוא שאין דבר חשוב ואין מקבל טומאה עד שהיא בו ד'

קל וחומר לשכינה י"ד. אור"ת דלכך נקט י"ד משום דלמר בהמפתח (גדה דף ל"ה). שלשה שותפין יש בצלם הקדוש צרוך הוא אצו ואמו ונותן צו הקצ"ה כנגד שניה"א אבל קשה קצת דאם כן איך זה קל וחומר דמן הד"ן יש להיות כנגד שניה"א ועוד אמר צספרי בתוספתא קל וחומר למלך וכח"י ד' פירוש משה רבינו שהיה מלך וכחן גדול ששימש שבעת ימי המילואים ואמשה רבינו אמאי נקט י"ד ודוחק לומר דמלך היינו הקדוש צרוך הוא וכחן משה"א ורבינו חיים כהן מפרש קל וחומר לשכינה יותר מעט מו' וכיון דלפיקמיה מו' דהיינו הסגר אוקמה אשני הסגרות וכן משמע (ה) צאבות"א:

דין שיעוריה בשק. ואם תאמר וכי גרע ממטלניות דפרק לא יחפור (לעיל דף ג. טז) דלוקיימנא כעין [רסקא] ואפילו הכי שיעוריהו צג' על ג' וי"ל דהתם לא מוקי לה כעין שקא אלא לעיני דלא חזו לאומנא לקנת הדס אצל האי קשה יותר מדאי: **מקיש מטה האם למטה האב וכו'.** תימה לרש"י אמאי איצטרך לאשמעינן דפן קודם לצת צנכסי האם מהיקשא דמטות תיפוק ליה מירש אותה דלמר לקמן (דף ק"ג): **מקיש ירושה שניה לירשה ראשונה** מה ירושה ראשונה צן קודם לצת אף ירושה שניה צן קודם לצת דמיניה ילפינן לקמן דבני אחות קודמין לצנות אחות לירש צנכסי אחי האם וצנכסי אצי האם דמה האם דמה להלן קודם נכחי האב צן קודם לצת דכאמרי' לעיל טעמא דאין לו בן האב אי יש לו בן קודם לבת אף כן נמי גבי נכסי האם צן קודם לבת: איכא למימר בהא ק"ו דיו לבא מן הד"ן של ק"ו להיות כנדרין דהבן דליות צנכסי האם מק"ו של בת קאמי ומשה"א בדין הוה דלהוה שורין בן ובת צנכסי האם: ותנא דין דמתני' דליף לה מבריי' ואמר דבן קודם לבת לא דרש דיו: והא דיו דאורייתא הוה דנא מדין ק"ו כיצד. אחד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן: הלא תכלם שבעת ימים. כדון מצורע שהמורה היה מצטער משום שחי' מוציא שם רע הוה דברה כלפי שכינה. ק"ו שהיא טעונה י"ד יום הסגר דכל מצורע ד' ימים היה טעון הסגר: אלא דיו לבא מן הד"ן להיות כנדרין. ושכינה מאדם ילפינן אילמא דאורייתא היא: ומשני דאי בעלמא דרש דיו ושאינה אלא דלא דרש דיו ואמר דבן קודם לבת דאמר קרא וכו': אפס זכריה. כלומר איך הלכה כמותו: ואי לא תיהדר מפיך לך ר' חנינא ב"ר שלמיה דאמר הלכה כו' זכריה מאוניך. כלומר משלך אוציא בעל כרחך ואהדר ליה: אשלה ליה לרב הונא דאמרת משמי' הלכה כו' זכריה אם אמר הכי אי לא. ואיכסוף ר' הונא בר חייא. דאיהו לא הוה אמר הכי משמיה דרב הונא אלא כדי להעמיד דבריו ותלה בגברא רבא כרב הונא: איתרסת לקבלי. כלומר היית מקנטר בדברין כנגדי: וזריה רוב נחמן נמי ס"ל כרב ושמואל דאמרי תרויהו וכו': מסתמך ואזיל ר' ינאי אכתפיה דר' שמלאי שמעיה. משום שמשמ ר' ינאי לטלית של ר' יהודה. אמר ליה. לשמעיה אמרת לי דגולתיה יאה דין שיעוריה כשק הוא כלומר שיעורו של טלית זו כשק הוא שאין דבר חשוב ואין מקבל טומאה עד שהיא בו ד'

ק"א.

עין משפט
נר מצוה

רבינו גרשום

נוחל ממון שלה ואינה נוחלת היא את ממון בנה דבתי משפחת האב רמינן נחלת הבן: מנהיני מילי. דבן יורש את אמו וקודם לבת הוא: דכתב רמב"ם וכל בת יורשת נחלה ממטות בני ישראל היאך וכו' שאביה משבט אחר ואמה משבט אחר. והיו אחין לאמה הראוין לירש את אביה דהא מצ"א למיעבד שפיר דליכא משום לא חסוב נחלה הואיל דאחיה קיימין ולאחר שנישאת אמה של זו מת אחיה ונפלה ירושתו לאמה והיה לה בת זו ונחלה אביה ואמה יורשתן בן זו שלא היה להן בן אלאם דבת יורש' את אמה היא: ואין לי. ירושת את אמה: אלא בת. דכתיבי וכל בת יורשת רובי: בן מנין אמרת ק"ו ומה בת שחורע כחה צנכסי האב שבמקום בן לא ירחה בת. יפה כחה צנכסי האם. וכדאמרין הכא דהא איכתיח מיהא מן קרא דבת יורשת נכסי האם. בן צנכסי האב צנכסי האב אינו דין וכו': וממקום שבאת כלומר מאותו ק"ו מצי למיירש נמי דבן קודם לבת צנכסי האם דמה להלן גבי נכחי האב צן קודם לבת דכאמרי' לעיל טעמא דאין לו בן האב אי יש לו בן קודם לבת אף כן נמי גבי נכסי האם צן קודם לבת: איכא למימר בהא ק"ו דיו לבא מן הד"ן של ק"ו להיות כנדרין דהבן דליות צנכסי האם מק"ו של בת קאמי ומשה"א בדין הוה דלהוה שורין בן ובת צנכסי האם: ותנא דין דמתני' דליף לה מבריי' ואמר דבן קודם לבת לא דרש דיו: והא דיו דאורייתא הוה דנא מדין ק"ו כיצד. אחד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן: הלא תכלם שבעת ימים. כדון מצורע שהמורה היה מצטער משום שחי' מוציא שם רע הוה דברה כלפי שכינה. ק"ו שהיא טעונה י"ד יום הסגר דכל מצורע ד' ימים היה טעון הסגר: אלא דיו לבא מן הד"ן להיות כנדרין. ושכינה מאדם ילפינן אילמא דאורייתא היא: ומשני דאי בעלמא דרש דיו ושאינה אלא דלא דרש דיו ואמר דבן קודם לבת דאמר קרא וכו': אפס זכריה. כלומר איך הלכה כמותו: ואי לא תיהדר מפיך לך ר' חנינא ב"ר שלמיה דאמר הלכה כו' זכריה מאוניך. כלומר משלך אוציא בעל כרחך ואהדר ליה: אשלה ליה לרב הונא דאמרת משמי' הלכה כו' זכריה אם אמר הכי אי לא. ואיכסוף ר' הונא בר חייא. דאיהו לא הוה אמר הכי משמיה דרב הונא אלא כדי להעמיד דבריו ותלה בגברא רבא כרב הונא: איתרסת לקבלי. כלומר היית מקנטר בדברין כנגדי: וזריה רוב נחמן נמי ס"ל כרב ושמואל דאמרי תרויהו וכו': מסתמך ואזיל ר' ינאי אכתפיה דר' שמלאי שמעיה. משום שמשמ ר' ינאי לטלית של ר' יהודה. אמר ליה. לשמעיה אמרת לי דגולתיה יאה דין שיעוריה כשק הוא כלומר שיעורו של טלית זו כשק הוא שאין דבר חשוב ואין מקבל טומאה עד שהיא בו ד'

אמר

דמחמת שיבה הוה סגי נהור וכהה מאור: אמר ליה שמעיה בר אינש דאחי לקבלנא הוא יאה וגולתיה יאה. כלומר יפה במעשים טובים וטליתו נאה: גששיה. של ר' יהודה. אמר ליה. לשמעיה אמרת לי דגולתיה יאה דין שיעוריה כשק הוא כלומר שיעורו של טלית זו כשק הוא שאין דבר חשוב ואין מקבל טומאה עד שהיא בו ד'